

SCRISUL bănăţean

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ A UNIUNII JURNALIȘTILOR DIN BANATUL ISTORIC
COFINANȚATĂ DE CONSILIUL JUDEȚEAN TIMIȘ

DIRECTOR: VASILE TODI

SERIE NOUĂ - ANUL III NR. 2 (10) 2014

Împărăteasa Austriei Elisabeta de Wittelsbach,
cunoscută mai ales sub numele Sissi

Cornel UNGUREANU

O enclavă bănăţeană rămasă în Iugoslavia

Adrian Dinu RACHIERU

Sorin Titel și „Știința vieții”

Viorel ROMAN

Sfântul și Marele Sinod Panortodox

Claudiu BLÖNTZ

De vorbă cu...

Delia MICURESCU

Eruditului ... in memoriam

Marcel TOLCEA

Poeți din Țara Banatului

Dimitri GRAMA

Taica Ion

Vasile VIȘAOAN

Până ca târziu să nu fie prea târziu

Dan V. POENARU

Cui îi e frică de intelectualul din politică?

Victor NEUMANN

„Centru” și „Periferie”?

Ana-Maria COTOȘPAN

Galei Premiilor Uniunii Jurnaliștilor
din Banatul Istoric

Grațian NEAMȚU

Eveniment editorial

Iubita mea Sissi

Spală despre mine că sunt bine și sănătos,
care sănătate o doresc și Luminății Tale.
Acum este vară, însă nițel mai încoace, către
toamnă, și eu mă găesc chiar lângă tine, aici,
la Viena, în drum spre Geneva, și sunt venit
cu anumite probleme, unele tot amânate încă
de pe vremea când Iosif al 19-lea a vizitat

Valea Almăjului, altele de prin anii în care
Măria Tereza a început zidirea cașarmei din
Bozovici, iar celelalte mai proaspete, de după
colectivizare și am venit mai întâi să te văd, apoi
să-ți aduc niște mesaje de la Adriana Babeți,
Livius Ciocârlie, Cornel Ungureanu și Daniel
Vișni, dar, mai ales, am venit să te previn
asupra pericolelor de moarte care te pândesc

la fiecare pas. În rest, lucrurile merg destul de
bine, pășunile au fost nespuse de bogate în ultimii
ani, vitele sănătoase, iar țarina a dăruit taman
atâta cât îi trebuie omului pentru traiul de fiecare
zi, pentru datoria către împărăție și pentru a-și
purta cum se cuvine nunțile, botezurile, plecările
la cătănie și înmormântările.

Pavel Șușară,
cetățean al Imperiului și expeditor

CORNEL
UNGUREANUO enclavă
bănăţeană
rămasă în
Iugoslavia

Tinerete frântă evocă enclava bănăţeană rămasă în Iugoslavia. Mai bănăţeni decât bănăţenii rămaşi în România, ei păstrează dialectul - ei continuă să trăiască așa cum trăiau în Austro-Ungaria. Sau, mai exact: satele din Banatul iugoslav sunt mai puțin atinse decât altele de trecerea vremii.

Filmul *Tinerete frântă* este primul realizat de televiziunea din Novi Sad, secția română. Este un lung-metraj despre românii din Iugoslavia. Este primul film din Iugoslavia în care joacă actori din România. E prima colaborare româno-iugoslavă în film.

Atâtea premiere nu trebuie să ne lase indiferenți, fie doar pentru faptul că reușesc să-i exprime pe românii din Banatul iugoslav -

pe bănăţenii de altădată - cum nu cred că ar fi reușit vreo producție românească. În Voivodina satul românesc și-a conservat structurile arhaice. A rămas așa cum era el demult, odinioară. Bazat pe un roman de Mihail Avramescu, filmul *Măriei Măriei* descoperă lumea veche fără vreun fior nostalgic. Nu e o lume paradisiacă, nu e o lume a oamenilor sublimi; dimpotrivă, e o lume aspră, în care conflictele cele mai importante sunt legate de setea de pământ. Marile familii ale satului vor să-și sporească averea prin alianțe, căsătorindu-și copiii. Cola trebuie să se căsătorească cu Zâna fiindcă

Zâna are pământ mult; bunicul este, în această privință, necruțător. Dar Cola e un copil atunci când se căsătorește, iar Zâna se va însoți cu alții. În această lume - știm de la Rebreanu - iubire împlinită nu există, poate exista doar duioșie: nu există sentimente, există doar legi. Iar legile comunității dictează.

O stare de exasperare domină existența personajelor, altfel tulburi, constrânse de un inconștient insondabil. Ceea ce nu înseamnă că femeile infidele nu știu să iubească frumos și că în această lume, dincolo de înfruntările animalice, nu pot exista momente de regăsire a tandreței. Întors de la oaste, Cola devine, ca eroii lui Slavici sau Sorin Titel, un bărbat dur, un

îndatorat conjuncturalului, nu se va istovi. Poate că scriitorul, așa cum profetea Eugen Simion, „va fi într-o zi o revelație”. Categorie, Sorin Titel este deja un nume selectat de avara memorie a literaturii. Până și N. Manolescu, detașat de proza lui Titel, recunoștea reparatoriul, în *Istoria sa*, că avem de-a face cu un „prozator original și interesant”.

Considerat „zguduitor” (cf. Lucian Raicu) sau doar „roman al unor virtualități”, proliferant și fragmentarist, cum se rostea, într-o cronică rezervată, Radu G. Țeposu (*Astra*, nr. 8/1983), *Femeie, lată Fiul Tău* vorbește despre câteva biografii tragice, vocația nefericirii și despre mobilizarea energiilor feminine (ipostaze ale Mamei eterne) în a exorciza suferința. Acest zbucium matern, prins în plasa întâmplărilor comune, a orizontului domestic, îmbracă „o strălucire unică” și confirmă crezul lui Sorin Titel, sensibil la infraistoric: literatura, repeta prozatorul, „vine din interior”. Disputele unor critici, deplângând absența *metafizicii* (Alexandru Paleologu, de pildă, în dezacord cu Mircea Iorgulescu) gravitau asupra a ceea ce considerăm *important* în roman: evenimentele cu rezonanță istorică, traversate silențios aici sau, dimpotrivă, marile încercări ale vieții, pulsând între cele două borne, sigilând orice destin: nașterea și moartea, interesând cu

din ce în ce mai acceptat de toții creștinii. O armonie de idei, prin care Biserica universală respiră cu doi plămâni.

Ocuparea Crimeii de către Federația Rusă, după ce în urmă cu două decenii, rușii garantau împreună cu marile puteri granițele Ucrainei, crearea Uniunii Economice Euroasiatică și mai ales, reactualizarea panortodoxiei și panslavismului, readuce în actualitate Războiul Rece. Proiectul imperial al președintelui Vladimir V. Putin surprinde, pentru că Rusia n-a depășit slăbiciunea sovietică socio-economică, dependentă de industria extractivă și scăderea demografică. O modernizare a lumii greco-pravoslavnice fără sau chiar împotriva Occidentului este greu de imaginat. De aceea criza ucraineană de azi, a slavilor orientali, este mai ales un sever semnal de alarmă a lipsei de unitate creștină.

Cele mai mari țări ortodoxe, Federația Rusă și România sunt și cele care sunt afectate cel mai mult de imensul eșec din anul 1989, când toată lumea și cu atât mai mult creștinii din est și vest sperau în refacerea unității de credință și într-un viitor comun. Fericitul papă Ioan Paul II a venit în acest sens la București, la Moscova n-a mai apucat și de aici lipsa de încredere a fraților, resemnarea care apasă asupra tuturor.

În acest context Sinodul caută răspuns la indiferentismul religios, la migrația celor marginalizați, persecutați, la criza economică, financiară, la sărăcie, la problemele care frământă

adevărat cap de familie, ca și bunicul său. Mi se pare momentul psihologic cel mai bine intuit de autoarea filmului: fiul devine stăpân și ia în stăpânire nu doar pământul, ci și universul lui. Dobândește verticalitatea celor care, înainte, au fost stăpâni.

Extraordnare sunt, în acest film, femeile bătrâne. Greu de imaginat că niște neprofesioniste știu atât de bine ce au de făcut. Știu să înțeleagă mai bine sensul adânc al relației. Să reprezinte fidel universul protector/conservator al Magnei Mater. În fond, și ele sunt, în această lume, bune regizoare. Toată paradigma feminină este, în filmul *Măriei Măriei*, strălucitoare. O actriță puternică, pe numele ei Carmen Trocan, dă sens unui tragism adânc, dar și unui erotism descătușat, pur în revărsările-i nestăpânite.

În *Tinerete frântă*, barocul bănăţean își regăsește cadrul său firesc. Câteva dintre personajele-cheie sunt ale locurilor. De altfel, dicotomia paradisiac-infernal care definește filmul e caracteristica regizoarelor (doamnelor) care domină ultimul deceniu al filmului, de la May Zetterling la Lilliana Cavani. Spre deosebire de ele, *Măria Măriei* nu este, până la capăt, rea. Deformările viciile, vitalitatea au totuși o măsură a lor. Nu rămân spectacol în sine.

Sugestii multe, unele risipite, altele neexplo-rate: ceea ce rămâne... ar putea da alte filme... dacă *Măria Măriei* va avea un pic de șansă.

deosebire pe prozator.

Condamnat la scris, Sorin Titel a trăit pentru literatură. S-a lăsat „locuit de lumea cea vie” și s-a dovedit un suflet candid și neliniștit. În ultimele sale luni, măcinat de tristețe și jenat de boală (cum relatează tatăl său, Iosif Titel, în *Clipa i-a fost prea repede*), nu mai scria; dar, negreșit, în nopțile lungi și grele, chinuit de insomnia, desfășura mental tremurătoare pânze epice. El ne-a oferit „o bucată de lume”, aducându-ne aproape tragică ei frumusețe. Iar „nostalgia Banatului i-a rămas în suflet”.

Sorin Titel este, indiscutabil, prozatorul reprezentativ al Banatului; el conferă „îndreptărire literară” unei Provincii, măcinată de orgolii și complexe; o Provincie care, potrivit lui Pavel Bellu, ar fi „cea mai frumoasă omisiune a Istoriei literaturii române”. Credincios marilor teme, Titel transferă în pagină trecerea și petrecerea, bucuria vieții pândită de germenii morții, sperând - printr-un gest magic - într-o amânare a destinului prin povestire. El, lepădându-se de febra experimentalistă, propune - ca pandant - „varianta prozastică” a lumii bănăţene, completând „arheologia blândă” pe care, poetic, o configurase Petre Stoica, ascultând ecurile vechimii. *Istoria*, într-adevăr, scria memorabil Eugen Simion, „trece prin bucătăria Evei Nada”.

lumea. Cele 7 Sinoade ortodoxe au fost inițiate, deschise de împărații romani, cel din zilele noastre va fi prezidat, oare, de patriarhul grec Bartolomeu sau de Putin, urmașul împăraților, protectorul panortodox? Renunță Moscova la întâietatea celei de a treia Rome, la panortodoxie, ca *raison d'État*?

În ciuda tuturor, până la refacerea unității creștine, ortodocșii sunt solidari în fața vestului. La anexarea Crimeii au venit lângă ruși și voluntari ortodocși sârbi.

Nostalgia ortodocșilor nu-i legată numai de gloria dictaturii de dezvoltare din vremea lui Stalin și Ceausescu, ci și de erodarea actuală a încrederii în sine, a demnității celor condamnați a fi pământeni de mână a doua, sortiți corupției și sărăciei, cu credit și viață neperformantă.

Problemele patriarhilor ortodocși sunt cele ale lumii, dar depășirea resentimentelor acumulate de-a lungul unui mileniu cere un efort nou al creștinilor din vest și est.

Anatemizarea reciprocă de la marea Schismă la Conciliul Vatican II (1054-1965) face ca și azi ortodocșii să se simtă duhovnicește superiori occidentalilor și vestul se uită cu condescendență la situația materială precară din est.

Dimensiunea istorică a Sfântului și Marelui Sinod Panortodox - ultimul a avut loc în urmă cu 1100 ani, în 787 - va fi dată, de felul în care va readuce în conștiință și actualitate, imperativul și perspectivele refacerii unității creștine de la Vancouver la Vladivostok, model universal de civilizație în era globalizării fără granițe.

Bremen la 1 iunie 2014

ADRIAN DINU
RACHIERUScriitori bănăţeni
Sorin Titel
și
„Știința vieții”

Dacă în prima fază, Titel dovedea rafinement, chiar reverențe experimentaliste (împingându-l spre depersonalizare) și, desigur, tandrețe, încet, tenace, el își pregătește „intrarea triumfală”. Cărțile de tinerete supralicitează formula, apasă pe latura tehnică, dovedesc o mobilitate derutantă. Anunță nevoia stabilizării, ieșirea din „starea de indecizie”, pe care o semnala C. Regman, în 1974. Indiscutabila abilitate compozițională, efortul de sincronizare, finețea spiritului rămân argumente forte; acestora, Titel le adaugă „știința” vieții, coborârea în omenesc. El nu a avut un succes rapid, n-a ținut cont de capriciile receptiei (în sensul valorizărilor politice); și-a câștigat, treptat, audiența, fără a forța. Actualitatea acestei proze, tocmai fiindcă nu e

VIREL
ROMANSfântul și
Marele Sinod
Panortodox

În curand va avea loc la Constantinopol, în Fanarul din Istanbul, Sfântul și Marele Sinod Panortodox, care ar fi trebuit să aibă loc simultan cu Conciliul Vatican II al Bisericii catolice, dar Războiul rece și tranziția de la colectivismul ortodoxo-comunist la capitalismul liberal, anglo-mozaic au fost tot atâtea impedimente greu de depășit.

O retrospectivă: Împăratul și Sfântul Constantin cel Mare a convocat la Niceea primul Sinod, primul Conciliu al Bisericii unde a pus bazele dogmatic, canonice ale noii religii de stat. Dezmembrarea Imperiului Roman în cel de Rasarit și Apus a creat în timp doua ierarhii, două Biserici, care se despart în mod tragic la Marea Schismă. În urmă cu jumătate de secol papa Paul VI și patriarhul Athenagoras și în acest an papa Francisc și patriarhul Bartolomeu s-au întâlnit la Ierusalim, întâlnire care a dus la un conses

Claudiu Blöntz de vorbă cu Vasile Todî

Îmi place să stau de vorbă cu oameni, cu oameni despre care cred cu osârdie, că nu vor muri odată cu umbra lor. Cu oameni a căror trecere pe pământ stârnește și poartă reverberațiile ecoului până la... nenăscuții oameni. Un astfel de om este Claudiu Blöntz, neamțul românizat prin bunic în '45 și devenit pentru istoria teatrului românesc: Bleonț. Neamțul căruia îi este străină dualitatea caracterului latin, împletită cu grosolănia și fatalismul slav.

Vasile TODÎ

Claudiu Bleonț, mai poate actorul de azi, de aici sau de aiurea, „să-i țină lumii oglinda în față, să-i arate virtuții adevăratele ei trăsături, lucrului de scârbă propriul său chip?”

Da. Pentru că actorul pe scenă oglindește. Oglindește efemerul, vremelnicia ființei umane, punctul de vedere asupra unui gând. Prin teatru, publicul poate descoperi mereu trecerea lumii.

Cine e autorul tău preferat?

Cred că viața. Viața care implică o energie, un ceva care tinde spre ceva.

Spre ce?

Să se manifeste, să se exprime. Viața! Autorul meu e viața!

Ce mai păstrezi tu de la nemți?

M-am întrebat și eu de multe ori. Cred că nevoia de rigoare, de disciplină.

De ce te temi în viață Claudiu Bleonț?

De mintea lui Claudiu Bleonț.

Ai și de ce ... Unde se află teatrul românesc astăzi?

Pentru mine în sufletul meu și în același timp în România. Teatrul e peste tot unde sunt oameni care-l slujesc, care îl fac, oameni care se îndoiesc.

Frumos spus, doar că replica finală, trimițând la „mase” mă determină să-ți amintesc că a fost o vreme în care teatrul era obsedat de chemarea maselor. Astăzi o astfel de preocupare mai stăruie în activitatea artistului român?

Nu știu să spun din punctul de vedere al teatrului. Dar obsesia mea e nevoia de a fi printre oameni, de a comunica și asta pentru că mie îmi plac oamenii.

Precedenta întrebare servește ca suport pentru următoarea: Claudiu, actorul acestor ani, ar mai putea intra în contact direct cu muncitorul din fabrică?

Nu. Sigur nu. Chiar am avut o discuție cu colegii pe tema asta.

Sunt consternat!

De ce?

Pentru că nici nu mai există fabrici... Moldo-Valahii, pe lângă darul beției și al trădării, îl au și pe acela al demolării. Rumânii de dincolo de Carpați, sunt meșteri în destrămarea propriilor idealuri. Apropo de idealuri, ce te ajută pe tine Claudiu Bleonț?

Există în mine o conștiință care mă poate ajuta și decide ea ce să fac și eu trebuie să

extraordinar, în mișcarea materiei, a moleculelor din celulele nervoase. Există un șanț epistemologic peste care știința nu poate trece. După ce legi trăiești Claudiu Bleonț?

Eu zic că după legi protocreștine.

„Păianjenul țese draperii în palatul Cezarilor; bufnița vestește ceasurile în turnurile lui Afrasiab...” splendide aceste versuri protocreștine rostite de Mehmed, la primul lui pas în Palatul Cezarilor.

Sunt nepot de preot din comuna Ceptura. Bunicul meu a fost arhimandrit la mănăstirea Dealul.

Multă istorie păstrează între zidurile sale această ctitorie a lui Radu cel Mare, unde Macarie, monahul sârb a instalat prima tiparniță din Moldo-Valahia și unde Mihai Viteazul a depus jurământul de supunere față de împăratul Rudolf al II-lea.

Eu am copilărit, frate Vasile, în mănăstire. Eu am mers pe un drum religios și am înțeles că până într-un anumit punct te ghidează îngerii, apoi este calea ta...

Îngerii... „În serile de toamnă, / Când îngerii întind / Pe-nchișii ochi ai zilei bolnave / Vălul serii...” Ești un om mulțumit Claudiu Bleonț?

Da.

Te cred. Ai răspuns, autoritar și ferm și prompt ca la noi la aromâni. Știi că eu sunt aromân?

Tu ce crezi?

Ai mai cunoscut aromâni?

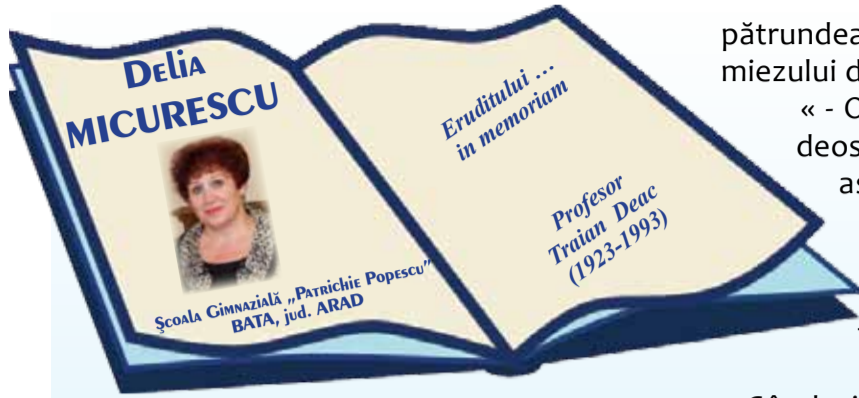
Cel mai intens contact l-am avut cu Dan Pița, un aromân foarte deschis și un mare protoromân. În schimb dincolo de profesie, am avut mereu prieteni aparținând acestei comunități în care tradițiile, gena și vibrația nu se alterează. Oameni dintr-o bucată. E bine să ai un frate aromân!

În Novecento - piesă inspirată din viața pianistului Danny Boodmann, poreclit Novecento. Acesta își petrece întreaga viață la bordul vaporului de croazieră „Virginian”. Spectacolul este astfel făcut, încât să poată induce, prin intermediul jocului și al rostirii actorului, imaginea oceanului albastru, a vaporului alb, pe Novecento cântând la pianul negru, lucios, războiul gri, dinamita roșie. Un joc actoricesc de excepție în care Bleonț a făcut dintr-un număr, Novecento, un nume, într-o piesă tradusă din Alessandro Baricco, adaptată și regizată de Andra Negulescu.

mă las pâlپăirilor interioare ascunse și nu drumului să mă conducă în continuare, ci invers.

Vorbindu-mi și ascultându-te desigur, vorbindu-mi despre conștiință, mă gândesc acum că niciun tratat de psihologie din lume, niciun om de știință nu poate să explice cum apare conștiința, acest fenomen

Primul an de învățătură se scurse în grabă la școala noastră din sat. Eram la festivitatea de încheiere a cursurilor. Mama îmi pregătise un buchet mare de cale albe, de la florăria castelului, știind că încheiasem anul acest cu media zece, curat.

Învățătoarea mea îmi sugera în șoaptă să păstrez buchetul acela minunat pentru un oaspete de seamă, care tocmai a sosit la sărbătoarea noastră.

Directorul școlii, Grigore Popescu, profesor de limba și literatura română, îmi înmână premiul întâi pentru învățătură și purtare exemplară. Îmi mai așeză pe cap o coroană de trandafiri pentru că așa se încununau cei mai buni elevi din școală. Inima îmi zvâcnea în piept. Eram bucuroasă!... Eram mulțumită!... Negreșit. Și mama. Și tata. Erau mulțumiți de fiica lor... Parcă eram fericită!...

Gândeam cu firimitura mea de minte... Atâta cât puteam eu să înțeleg la vremea aceea... Nu eram în stare să dezleg multe taine ale vieții... Fiindcă erau prea complicate pentru mintea mea de copil...

Învățătoarea îmi întrerupse lanțul gândurilor, amintindu-mi că trebuie să ofer buchetul de flori oaspetelui nostru.

Trăsesem cu urechea și auzisem șoaptele profesorilor adunați la careu. Era TRAIAN DEAC - profesor ridicat din satul nostru. Și directorul unei școli superioare, de prestigiu, din regiunea Banat. Născut la Bata, din părinți simpli, jucării de meserie. Învățase pe la școli înalte. Pornise cu drag către carte încă de mic. Păzea vacile și învăța pe rupte. În timp ce alți copii de vârsta lui se jucau bătău pe luncă. Mergea numai la examene și pe toate le lua cu brio. Magna cum laude! Și părinții își pusese toată încrederea în el. Vânduseră câteva lanțuri de pământ din cele mai bune locuri, fiindcă școlile se făceau, în vremea aceea, pe bani grei. Nu apuca fiecare din Bata ori din satele învecinate să învețe în școli universitare de prestigiu.

«Este un erudit!» șopti Grigore Popescu la urechea învățătoarei mele. Acest cuvânt mă depășea. Îmi stătea ca un ghimpe în minte. Nu-i pătrundeam sensul. Abia așteptam să ajung acasă. O să-l caut în dicționarul meu. Și-apoi am să stau întreaga după-amiază în verandă și-am să citesc...

Poate mă voi duce și în grădină, la mărul meu...

Acum e cald. Iar ramurile au crescut și ele îndestulătoare, încât să-mi acopere gândurile cu umbra lor... Mărul meu... E de-o vârstă cu mine...

Buna Zamfira mi-a spus că l-a sădit pentru mine... în anul când m-am născut eu... așa ca să îmi fie viața roditoare... În nări îmi

pătrunde încet mireasma florilor de măr și-a miezului de fruct în pârgă...

« - Onorați profesori și dragi elevi, am deosebită considerație de a vă prezenta astăzi un om de înaltă cultură, un mare gânditor, un filozof profund, persoană de mare generozitate și probitate morală, cu studii și merite temeinice și vaste - un erudit!»

Taina cea mare s-a dezlegat...

Gândurile mele mă surprinseseră pe picior greșit. Mi-am strâns cu teamă buchetul la piept și am început să înaintez cu pași mărunți și nesiguri spre Eruditul...

M-am pomenit deodată în fața lui. Văluri albe mă înfășurau într-un tremur covârșitor. Măinile mi se încleștaseră în buchet. Întindeam anevoie florile spre el. Era așa de înalt? Avea părul negru, grizonat la tâmplă, pieptănat pe spate. Și o frunte... înaltă și adâncă... brăzdată cu riduri de înțelepciune... Cu cine semăna? Mai văzusem la cineva o frunte la fel... Da!... Părea o frunte eminesciană...

« - Cine esti tu?

- Eu sunt Dalia... fiica lui Mihai și Victoria. Ni se spune a lu Irimie Irimie, după un străbunic de-al meu...

- Dalia... Știi că ești vecina mea, din capătul grădinii!...

- Nu... nu... silabisii fără vlagă...»

În capătul grădinii mele nu mai locuia nimeni. Nu știam că mărul meu ar mai avea vecini.

Credeam că acolo e capătul lumii. Și el e singur. Singur în grădina mea. Nu... nu... nu putea fi singur. Era mereu cu mine. Era al meu. Prietenul meu. Sfetnicul meu. Iubitul meu.

Eruditul venise cu un scop precis la festivitate. Să-i convingă pe tinerii absolvenți să-și continue studiile.» Ce dacă sunt fii de țărani? Ce dacă iubesc pământul și le-ar fi drag să-l lucreze cu sudoarea frunții? Suntem în secolul cel de-al XX-lea. Iar tinerii noștri trebuie să fie înșcoliți. Trebuie să le acordăm șanse egale. Atât celor de la oraș, cât și celor de la sat. Să nu uităm! Aproape toți marii oameni de cultură, savanți, filozofi... intelectualii vremurilor vechi și noi s-au desprins din sânul obștii. De la sat. Și eu sunt unul de-al lor. N-am să-mi ignor tocmai sătenii mei. Trebuie să se ridice și Bata din țărână. Sunt sigur că se vor înălța și de aici multe minți luminate. Să nu uităm cu ce înaintași ne putem mândri! Cinci fii de țărani din Bata au absolvit printre primii Preparandia din Arad la 1820. Patrichie Popescu, arhimandrit al Eparhiei Aradului cu studii de filozofie la Seghedin, juridice la Pesta și teologice la Arad. Profesor la Seminarul Teologic din Carloviț, egumen al unor mănăstiri sârbești, vicar al Episcopiei Vârșetului. Ca profesor plin s-a îngrijit de disciplina școlară, introducând sistemul tabelar. A întemeiat prima bibliotecă a Preparandiei. Sârbii s-au temut să-l ridice la grad de mitropolit, de teamă că va ajunge de talia marelui Andrei Șaguna.

Alte minti luminate ale secolului al XX-lea, care s-au ridicat de pe băncile satului nostru au fost Ioanichie Nestor, învățător de onoare

în Cercul de învățământ Căpâlnaș, apreciat de Alexandru Mocioni pentru nobila sa carieră dascălească. Iar fiul său, Romulus Nestor, de asemenea profesor și preot al Preparandiei din Arad.

Demnitatea înaintașilor va trebui să deschidă drumul nostru către lumina învățaturii spre a sluji cu credință onoarea școlii de la sate.»

Mi-aduc bine aminte. Și cu aleasă prețuire vorbele înțeleptului meu.

Ce taină ascund unele suflete!... Cine poate atinge ce-i de neatins?... Cine poate pătrunde ce-i de nepătruns?... Din cupa înțelepciunii își revarsă mereu darurile mințile cele luminate de astrele cerești fiindcă numai ele cunosc desăvârșirea.

Mie mi-au ieșit în cale cele două astre. Soarele și Luna. Cartea și Omul. Mărul și Eruditul. Ce norocoasă am fost că le-am întâlnit deopotrivă!

Traian Deac s-a născut la 30 martie 1923, în localitatea Bata, județul Severin, din părinții Pavel și Lidia. Este nepotul lui Victor Deac, administrator al domeniilor silvice Mocionești și delegatul plasei Bata-Birchiș, la Unirea Transilvaniei cu România, 1 Decembrie 1918.

În anul 1930 începe cursurile Școlii Primare din Bata, avându-l învățător pe Alexandru Lugojanu, promoția lui Traian Deac fiind ultima generație instruită «până la capăt» de acest «dascăl bun, conștiincios și corect în toată purtarea lui». Încă din primii ani de școală, Alexandru Lugojanu remarcă inteligența și distincția elevului Traian Deac, pasiunea lui pentru lectură și cugetare, îndrumându-l să învețe cu râvnă și să urmeze școlile înalte ale vremii, cu atât mai mult că se contura sprijinul pe care îl poate da familia Mocioni acestui tânăr înzestrat cu calități deosebite. De la mentorul său a mai învățat să iubească și să prețuiască armonia creațiilor corale și folclorice. Se distinge ca un bun cântăreț în corul școlii și al bisericii, iar mai târziu devine un pasionat culegător de folclor. Dovadă sunt cele peste 50 de colinde, balade și bocete culese de la bătrânii satului, foști voievozi ai dubașilor-colindători, găsite în faimoasa bibliotecă personală de la Bata.

La îndemnul dascălului său urmează liceul la Lipova, apoi Academia Comercială la Brașov. După terminarea facultății, își completează studiile prin cursuri la Institutul Pedagogic, pentru a primi atestatul de a preda în învățământ. Meritul de a putea să urmeze aceste școli înalte, în vremea aceea, se datorează bunicului său și familiei Mocioni-Stârcea, care l-a susținut financiar. Mai mult, această familie nobilă a remarcat zestrea spirituală și noblețea tânărului Traian Deac. Așa că, avea intenția a-i desăvârși cariera și personalitatea prin studii la curți europene (Viena, Lausanne-Elveția). Dar destinul său, pare că nu a putut urma firul hotărât, datorită împrejurărilor istorice nefavorabile pentru Monarhie și Mocionești. Astfel, după terminarea studiilor superioare, în anul 1947-1948, este angajat contabil la o societate comercială a unor evrei, prieteni ai familiei Mocioni.

- va urma -

„O poezie a candorii, copilăroasă și gravă în același timp, cu o mare risipă de personaje, decoruri etc. menite să confirme imaginea unui eden topit de tandrețe și felurite huzururi. Obiectele conviețuiesc într-o exaltare generală; e o lume care se spune cu gura plină și îți provoacă senzația acută de solaritate și blândețe”.

Radu Călin CRISTEA

Născut în 28 mai 1956 la Sânnicolaul Mare, jud. Timiș.

A publicat: *Urania*, în volumul colectiv *Argonauții*, Editura Facla, 1986; *Ochiul inimii*, Editura Facla, 1988, versuri; *Bicicleta van Gogh*, Editura Brumar, 1998.

Cărți, cursuri universitare: *Presa și toleranța*, în colaborare cu Călin Rus,

Primăvara și toamna luminii

În luna lui april, când înfloresc mărfarele și se prind de linia ferată, cu disperare, să nu le ducă albina în cer, am cunoscut-o pe ea și era atât de frumoasă că se prefăcea în naiadă când treceam pe lângă malurile Begăi și o rugam în

genunchi să nu treacă dincolo de podul Michelangelo pentru că o pândeau la Faleză câțiva plățiți s-o ademenească în afara orașului, printre ierburile înalte, fâlfâitoare crescute din gușa unui porumbel putrezit, mai întâi rănit, vreau să spun, și numai apoi, după câteva nopți înstelate, înfipt tot mai adânc în pământ, ca un pumnal cu două prăsele afară, șuierând subțire sub vânt, fărâmițându-și nerăbdător semințele, atunci, la început, sub pielița transparentă, băloasă.

Senin

Joi, la Debarcader, am cunoscut o artistă.
Era cu amicul D. ce-o purta la braț
înspre locul unde mă aflam momentan și
priveam fluviul printr-o clipă de apă deschisă,
cum este toamna, printre lăzile mari, pline de o undă
promisă, așteptându-i, poate, tocmai peste ei.
Când am făcut prezentările și am întins mâinile
către respectiva căldură
(a ființei sau către o asemenea potrivire?),
mi-au căzut de la piept banii aceia cu seninuri de cer
în care poți recunoaște casa mea cu platani de pe
Strada Promisă unde chiar am plecat
atunci când a coborât peste apă întunericul
cu stele din cer.
Apoi am uitat.
Ea a plâns mult,
poate că mi-a presărat peste inimă un praf Olandez
ce îl ținea ascuns în altă batistă.

Legile amintirii

Mersi, îți spun, chère Mărie, dintr-un gutui secular.
Oțel și bazalte
icnind până mai ieri printre cotloane de șisturi zâmbesc
dar cine mai poate urzi, batăr acum, o fluierică din ele
și, peste umăr,
astfel și astfel să le numesc?

Noi suntem aici cu sufletul răsfoit.

Tați fusese de dimineață la vânătoare
și-n rana unei căprioare de lut
a găsit poza mamei

volum apărut egida Consiliului Europei și al SFOS, în ediție română și franceză, *La presse et la tolérance* (traducere de M. Parau); *Oravitzan*, Editura Brumar, 1999 (în colaborare cu Paul Barbăneagră); *Interviul în presa scrisă. Curs universitar*. Editura Augusta, 1999 (ediția a doua, revăzută și adăugită, 2002); *Eliade, ezotericul*, Editura Mirton, 2002 (Premiul pentru eseu românesc al Asociației Editorilor din România, 2003, Premiul Asociației Scriitorilor din România, Filiala Timișoara, pentru 2003); *Ezoterism și comunicare simbolică*, Editura Universității de Vest, 2004.

cu mult înainte de-a o fi fost cunoscut.
Ședea pe o bancă purtând niște ochelari fumurii
(ea, care nu poartă niciun fel de lentile)
scrijelind cu un pix în lemnul ei de atunci:
„De ce nu vii?”

Clădirile fermecate

Cu Didina A.M., soția ceasornicarului M.,
mi-am pierdut tinerețea
și-n sărutate cu ea n-am respirat nici măcar
jumătate din aerul ce, culmea, se scurgea deja Orologiul
din turn sau poate chiar din balonul enorm
ce nu mai pleca de deasupra orașului cu
gemenele Adele,
de când ele
aflaseră că, într-o după-amiază, vine în Parc însuși
Rudolf Valentino cu frate-so, care e încă
și mai șarmant.
Voi fi fiind, deci, mai aproape de el,
în principiu,
fiindcă iubeam și, se știe,
dintre toate sentimentele,
dragostea e cea mai albă și pieritoare
cum este creta între bazalt și calcare
cum este rouă între oceane și mare
cum este steaua când se aruncă în mare.
Dar, din păcate, mă ofileam.
La gesturi, cu ochiul, cu gura -
altădată superbe petale -

Sol invictus

Pe la apusul soarelui, intrau în oraș vânzătoarele
de iaurt, într-un autobuz galben-frumos pe care îl
auzeai de departe cum trece Podul
zornăind ca buzunarele unui zeu cu Banii imperiului.
Se nimerea, întotdeauna, să vie - după ce soarele
Apunea -
și luna, pe jumătate din var, acoperind Parcul
într-o lumină grea, astfel că auzeam cum plânge veverița noastră
și cum, încet, sub povara nopții, bradul suspină.
Poate că suntem așa, o dată la o mie de ani, când sufletele
se lovesc cu florini înfloriți
și crengile ce plutesc pe râu se întorc în loc,
desenând cercuri gri-albăstrui,
ca o dantelă.

Ciudat cum, câteodată, amintiri demult îngropate în cuful tăcerii, sunt trezite de banalitatea cotidiană și cu o intensitate de necrezut sunt reanimate și astfel te pot întoarce în timp, creându-ți senzația că pur și simplu ești dublat fizic și spiritual. O jumătate din tine există în acest prezent și în același moment, cealaltă jumătate re trăiește acut niște întâmplări demult considerate uitate, considerate moarte.

Fiind într-o vizită de lucru la Kirkenes, în Norvegia de Nord, unde noaptea polară pare eternă, am avut timp destul să admir întunicul, care aici este alb și rece, galben-violet și roșu și câteodată, rareori, verde. În una din plimbările mele de după-amiază, când cerul tocmai se descărca în Marea Nordului sub formă de perdele și evantai imense verzi-aurii și când umbra corpului meu era când inexistentă, când vie și multiplă, o amintire din trecut, m-a forțat, fără milă, înapoi în acel spațiu jumătate realitate, jumătate basm, pe care îl numim copilărie.

Să fi avut 13-14 ani când, împreună cu Adam, vărul meu mai mare, am plănuțit o expediție cu bicicletele, de acasă, din Cetatea de Foc, până la Ilidia, unde de obicei ne petreceam vacanțele de vară. Nu a fost ușor să ne convingem părinții, dar într-o dimineață senină de iunie, încărcăți cu pâine și cârnați, apă minerală și teniși chinezești, am purces la drum. Erau primele zile de vacanță și înflăcărați de ideea totalei libertăți care ne aștepta împreună cu străbunica noastră, Mama Măra, am parcurs primii kilometri ca duși de vânt. Pe la prânz am ajuns la niște neamuri mai îndepărtate, într-un sat cam pe la mijlocul drumului și micul popas s-a prelungit la stăruința bătrânilor bine intenționați și povățuitori, care mai ales ne-au îndopat cu tot felul de bunătațuri, încât atunci când din nou am pornit la drum, abia că ne-am putut urca pe biciclete, așa de umflate ne erau burțile! Încet, încet ne-am intrat în ritm, dar datorită căldurii și datorită câtorva pene de cauciuc, abia spre seară am ajuns la Oravița, de unde mai aveam vreo 9-10 kilometri până la Ilidia,

la Casa Mare, casă strămoșească, construită vizavi de biserica ortodoxă, pe la 1840.

Abia apucaserăm să ieșim din Oravița și întunicul s-a și lăsat brusc, cum de obicei se lasă el vara, dar cerul plin de stele și o bucătică de lună ne luminau îndeajuns drumul încât să putem înainta ducând bicicletele de ghidon, deoarece drumul de țara plin de pietre și de gropi, nu ne mai îngăduia să pedalăm fără riscul de a ne rupe gâtul.

Cunoșteam foarte bine drumul și mergeam în tăcere, obosiți frânți și poate puțin timorați de liniștea profundă, plină de mistere, însă gândul că în curând ne vom putea întinde în paturile proaspăt făcute de Mama Măra, ne dădea putere și ne ținea în mișcare.

La un moment dat, când tocmai urcam un deal și lumina slabă a nopții bătea puțin din spate, am văzut-o! Reflectată între umbrele noastre, a mea și a lui Adam, umbre cu biciclete, mai era acum o umbră umană.

Ținea pasul cu noi! Ca la un semn și eu și Adam ne-am oprit, probabil în speranța că odată opriți, umbra străină își va vedea singură de drum mai departe și va dispărea așa cum a apărut, sau mai curând, cred că spaima aceea primară, animalică, pur și simplu ne-a blocat, ne-a înmărmurit. Nu mai era nimeni pe drum sau în apropiere și nu pot să-mi dau seama cât timp am rămas așa, muți și încremeniți, suspendați în ireal, deoarece noțiunile normale, raționale, au încetat să existe și dacă nu ceva cu totul și cu totul deosebit nu ne-ar fi readus la realitate, probabil că așa rămâneam, statui la marginea drumului.

Undeva la miez-noapte, cerul s-a deschis în lumină, parcă străpuns de un pumnal de foc, de o ghiulea arzătoare, care se îndrepta spre noi hăituită de tainele îndepărtatelor galaxii. În acea lumină orbitoare, umbrele noastre și umbra auxiliară, s-au transformat în adevărate corpuri însuflețite ca și cum dublurile noastre impregnate în țărână ne urmăreau cu aceeași curiozitate și intensitate cu care și noi le urmăream pe ele. Și cu aceeași spaimă! Când globul incandescent ne-a trecut pe deasupra capetelor, ne-am aruncat instinctiv cu fața la pământ, dar îmi aduc bine aminte cum umbra însoțitoare nouă, în loc să dispară, așa cum umbrele noastre naturale dispăruseră, ea a rămas neschimbată, chiar mai puternic accentuată, în picioare, ca o sculptură de bazalt. Când, într-un târziu, ne-am ridicat în picioare, o noapte nouă, mai adâncă și mai virilă, ne-a înconjurat, reducându-ne la ceea ce de fapt eram: doi copii care făceau cunoștință cu

imensitatea. Adam și-a revenit primul în simțiri și cu o voce parcă ceva mai groasă, a îngăimat:

- Cred că a căzut o stea!

Și această cădere de stele, ne-a furat cu ea umbrele, așa că restul drumului l-am făcut întrebându-mă dacă nu cumva lumina aceea născută în plină noapte, m-a făcut să nu mai pot vedea totul ca înainte. Fără alte peripeții sau incidente, am ajuns acasă, unde frânți de oboseală fizică și psihică, ne-am aruncat așa cum eram în paturi și am adormit instantaneu. Disdimineață am fost treziți de niște zgomote de pași hotărâți și insistenți de du-te vino în fața ușii care dădea înspre veranda din curte. Iritați ne-am sculat și ne-am dus să vedem cine îndrăznește să ne deranjeze tihna bine meritată, dar deschizând ușa verandei am rămas nedumeriți, nevăzând pe nimeni acolo. Dedesubt, unde curtea era pavată cu lespezi mari de piatră, era o umbră singulară și întunecată, o umbră sentinelă, care se mișca încoace și încolo. Am închis repede ușa și ne-am aruncat în pat, ascunzându-ne de umbrastafie pe sub cearceafuri. Bineînțeles că nu am mai putut dormi și la micul dejun i-am povestit străbunicii toate peripețiile noastre din noaptea trecută. Mama Măra a surâs cu înțelegere și blândețe spunându-ne că acum, în sfârșit, și noi l-am văzut pe Taica Ion, străbunul care a ridicat Casa Mare. El, spunea străbunica, apare din când în când, adus de forțele naturii și se prezintă urmașilor. Bag sama că vrea și el să știe cine sunt aceia care-i duc mai departe, în timp, numele și strădania. S-a întâmplat și în trecut, de mai multe ori, dar nimeni nu vorbește de astfel de lucruri acum, spunea dânsa, deoarece tinerii de azi nu cred în așa ceva și doar își bat joc de superstițiile babalâcilor. Apoi, aproape ceremonios, Mama Măra ne-a luat de mână și ne-a dus în mijlocul curții, unde pe fiecare din noi în parte, ne-a descântat. Întorcându-se de trei ori cu fața de la Apus la Răsărit, Mama Măra l-a rugat pe Taica Ion să ne lase în pace acum când ne cunoaștem așa de bine.

De atunci nu l-am mai văzut sau auzit pe Taica Ion, dar dacă îl voi reîntâlni vreodată, îmi spuneam, eram sigur ca îl voi recunoaște. Așa gândeam atunci, copleșit de amintiri, când lumina nopții boreale îmi dubla și impregna umbra în orizonturile mișcătoare. Când am intrat în casă nu am putut rezista ispitei și m-am uitat prim geam afară. Acolo, în prag, parcă așteptând să i se deschidă ușa să intre, sau, cine știe, poate așteptând să se termine odată eternitatea, era Taica Ion.

Australia, 2014

Este o noapte superbă, și agățat de zvrăcolirea unei idei în care mă frământ de multă vreme, vă aduc în primul rând salutările unui muntean, rătăcit, adoptat și fermecat de gingașa câmpie de vest, dar mai ales de o floare crescută în ea. Undeva poate în acest infinit Univers, pe o altă planetă, mai mult sau mai puțin verde, o altă ființă, măcinată de multe incertitudini, își pune, poate, aceeași întrebare: „Cine conduce lumea - banii, creierul sau credința?”

Care este fundamentul existenței acestui univers? Valorile materiale, cele spirituale sau zbcuciumul miliardelor de neuroni care au adus

cel puțin omenirii, văpaia focului, înfrîngerea întunicului, comprimarea spațiului și timpului și multe altele. Am auzit de nenumărate ori noțiunea de infinit cu semnele aritmetice adiacente de rigoare și m-am întrebat ce o fi oare după și înainte de el? Ți se răspunde sec, cu aceeași noțiune infinită: infinitul! Cred și sunt sigur că infinitul este limita gândirii omului, dar poate nu și a altor ființe care populează multele căi ale galaxiilor.

Zeus, Zamolxis, Odin, Hera, Hefaistos, Dagda, au fost mai mult ca sigur supervalori ale omenirii, care ridicându-se din gloată, au demonstrat importanța dominației creierului asupra necunoscutului și astfel au fost recunoscuți ca și ființe neobișnuite adică supranaturale. Supervaloarea unor entități a introdus încet noțiunea de a crede și de a cere ajutorul cuiva în momente de mare cumpănă și de incertitudine și astfel s-a născut fenomenul de credință. Zic că nu a fost totuși un lucru rău pentru că și aceasta, în multe etape ale omenirii, a adus pe lângă deservicii și avantaje nemăsurabile. Dar inteligența, aducând evoluție, aceasta avea preț și atunci

în mod inevitabil au apărut ceea ce numim bani. Triunghiul se formase, iar lumea avea acum toate cele trei componente care aveau să decidă și încă decid - cine moare și cine trăiește, cine conduce și cine execută, cine este zeu și cine este muritor.

Avem un triunghi, în care ar trebui să ne dezvoltăm creierul, să ne întărim credința și mai ales să împărțim în așa fel banii încât să nu provocăm suferință, ci mai degrabă bunăstare, căci fericirea este totuși apanajul zeilor și efemer al actorilor. Mulți spun chiar dacă nu cu voce tare că, războaiele și molimile au avut rolul lor în reglarea demografiei și că totuși sunt inevitabile. Eroare, mare eroare, aici nu a funcționat creierul, aici, a răbufnit ambiția, mizeria, trufia care nu au nimic cu credința, ci poate doar cu banii. De aceea este bine ca omenirea să-și exploateze cât mai mult valorile, să-și crească creierile și poate în multe situații să-și încredințeze soarta creierului suprem care este Dumnezeu. Ea, lumea are drept fundament - credința, banii-existența, iar creierul-evoluția.

Dar până ca târziu să nu fie prea târziu, cine conduce și cine ar trebui să conducă lumea?

ZAM 15/06/2014

Ciudată creatură și intelectualul acesta, încă de la momentul nașterii omenirii s-a detașat, fără ostentație, din rândurile comunității tribale. În timp ce alții alergau după „hrana” împlănită, cu pene sau cu solzi, cea de toate zilele, învârtind ghioaga, amenajând locuințe primitive în peșterile din creierii munților sau pe malurile periculoase ale fluviilor și râurilor, a existat mereu o mână de oameni care a privit cerul, încercând să-i înțeleagă influența asupra comunității din care făcea parte. Acea mână de oameni, ca și astăzi, a fost creierul din spatele creației piramidelor, al marilor frumuseți nemuritoare ale culturii și civilizației umane, al strategiilor care au permis o evoluție progresivă, și nu o extincție a rasei umane.

De multe ori cu o prezență pitorească, lipsită de inhibiții, sigur pe valoarea sa ca putere a minții și vorbind un limbaj puțin accesibil marelui public, cel mai adesea neînțeles având în vedere că ideile și convingerile sale depășesc cu mult cunoștințele și puterea

de acceptare a noului, manifestate de contemporanii obișnuiți, intelectualul este tratat, în cel mai fericit caz, cu compasiune, cu condescendență, sau, mai degrabă, cu adversitate și violență. Ori la casa de nebuni, ori ars pe rug. Frumos, nu?

Acesta a fost prețul depășirii vremurilor, al mentalităților înămolite, al convingerilor preconcepute, al lipsei de obiectivitate într-o evaluare reală, aplicată, a răutății animalice ancestrale. Sau, pur și simplu, prețul indiferenței față de cei care, deși neînțeleși la vremea lor, au anticipat și au participat direct la evoluția spectaculoasă a omenirii până în acest secol, unde omul modern nu numai că a ajuns pe lună, dar privește cu îndrăzneală spre frontiere tot mai îndepărtate ale cunoașterii spațiale și ale descifrării universului uman.

Dacă așa s-au întâmplat lucrurile de-a lungul mileniilor, de ce ar trebui să ne mire faptul că, în ciuda unei evidente civilizații progresive a omenirii, și astăzi intelectualul este tot o persoană ciudată, unii ar spune chiar „aeriană”, pentru că trăiește cu pasiune în lumea sa, forțând frontierele cunoașterii, iar în general nu prea știe să se zbată pentru susținerea financiară a existenței sale. În lumea sa (indiferent că este una tehnică, medicală, de high tech, artistică sau de științe sociale) se simte la el acasă, chestia cu asigurarea banilor pentru ziua de mâine devenind o corvoadă și un factor de stres nedorit și nesuferit.

Luptând cu mecanismele neuronale, cu computerul, electronii, laserul, ingineria genetică sau arta cuvântului, a imaginii, a modelării pietrei sau a metalului, intelectualul modern pare să-și fi conservat o tentație universală: izolarea în turnul de fildeș al muncii sale pasionate, renunțând la Babilonul vieții tumultuoase, cea de toate zilele, a compatrioților săi.

Acesta fiind mecanismul general care explică reticența intrării intelectualului în viața Cetății, în general, și în politică, în mod special, trebuie priviți o dată în plus cu atenție cei care se cheamă intelectuali (cu fapta, nu cu vorba) și totuși au curajul să se implice. Ei își pun la grea încercare atât aversiunea instinctivă față de micimea unei lumi care se închină încă, în mare măsură, violenței ca soluție general uzitată pentru rezolvarea controverselor, cât și propria pasiune, care se vede spoliată de timpul pe care intelectualul și-l va rupe de la exercitarea muncii sale pentru a se dedica societății.

Mai mult, ei trebuie să plece din start cu convingerea că a-ți face loc (nu un intelectual excentric care gândește și vorbește altfel decât marea majoritate) în familia politicianilor versați, trecuți prin multe furtuni ale vieții și supraviețuitori datorită unei abilități speciale, cultivate sau instinctive, de a cădea mereu în picioare, nu este un demers ușor de gestionat.

- va urma -

Este posibilă investigarea și evaluarea Europei prin noțiunile de „centru” și „periferie”? Cărei categorii i se asociază aceste noțiuni? Ce deducem din ele? Este știința istorică în măsură să opereze cu ele? Sugerează ele partizanatul, denaturând adevărul? Cum stabilim care este centrul și care este periferia? E vorba de noțiuni interșanjabile? Dacă structura unei civilizații este importantă, atunci ce sens are să introducem într-o analiză cultural-istorică perspectiva „centru”-„periferie”? Să fie o iluzie de inspirație liberală care ne îndeamnă să gândim relațiile în interiorul unui continent prin pretinse formule fixe, derivate din geografie? O iluzie explicabilă prin perechea noțională „noi” și „voi”? Sau, o invenție cu mesaj ideologic, în care conceptele de „Europa” și de „Cealaltă Europă” vin să insinueze avansul unora dintre statele continentului și înaopierea altora, respectiv inegalitățile economico-sociale și consecințele acestora?

Interogațiile sînt cu atît mai legitime cu cît

noțiunile în discuție reflectă diferențe și nu similarități, subordonări și contradicții între două geografii culturale și nu unitatea prin diversitate a unuia și aceluiași continent.

Atunci cînd e vorba de dezbateri politice, folosirea noțiunilor de „centru” și „periferie” ar putea fi o scuză pentru cei ce doresc să-și clarifice termenii și limbajele. În cazul în care aceasta este însă

motivația unui demers academic, atunci perspectivele pot deveni reduționiste, teoretizarea tributară prejudecăților, rezultatele subordonate intereselor ideologice de moment. Timpul și spațiul sunt diferit cuantificate în funcție de tradițiile religioase, de trecutul cultural-istoric, de noțiuni și limbaje și ele indică anumite particularități. Nu motivează însă perspectivele dicotomice pe care istoricul să fie îndreptățit să le folosească în interpretările sale. Realitățile invocate sugerează forme ale existenței umane, fără a genera ori a descrie raporturi – indiferent de natura lor – între un presupus „centru” și o imaginară „periferie”. Cîteva contribuții fundamentale din ultimele decenii aduc o perspectivă novatoare asupra Estului Europei și asupra culturii identitare a continentului în ansamblul său, punînd sub semnul întrebării modul de abordare mai sus invocat. În vreme ce o cultură se produce într-un context social-politic, este legată de acesta¹, istoria este

¹ Reinhart Koselleck, Begriffsgeschichten. Studien zur Semantik und Pragmatik der politischen und sozialen Sprache, Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main, 2006, p.108.

rezultatul interpretărilor ce trimite la o posibilă înțelegere, la un sistem de valori, la oameni și civilizație, la identificarea structurii de gândire a individului și a colectivităților într-o anumită perioadă sau într-un anumit loc. Ea poate fi o povestire a trecutului, dar nu una liniară, încorsetată de diverse prejudecăți religioase, etno-culturale, naționale, economice, în temeiul cărora să căutăm justificări ale situației din prezent.

Am văzut cum mutarea comunității politice înapoi în timp – așa cum au procedat romanticii și mulți dintre urmașii lor – a fundamentat într-un chip anacronic națiunea și statul național. Conceptualizarea modernității nu face abstracție de acest tip de organizare, evoluțiile tehnică și economică ale umanității fiind arareori însoțite de o autentică includere a diversităților cultural-comunitare. Nu există un „centru” și o „periferie” posibil de definit în noțiuni cu sensuri acceptabile de majoritatea culturilor europene. Totuși, acolo unde sînt preferate și folosite asemenea noțiuni, ele nu au semnificații similare în mintea oamenilor și a comunităților și aceasta pentru că nu există puncte fixe, inalterabile. În schimb, ceea ce există, observa Giambattista Vico, este un proces istoric ce poate fi cunoscut și în care factorii spirituali, sociali și economici se îmbină spre a arăta cine sîntem la un moment dat².

- va urma -

² Isaiah Berlin, The Power of Ideas, Edited by Henry Hardy, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 2000, vezi capitolul „One of the Boldest Innovators in the History of Human Thought”, p.53-67.

și a spiritualității bănățene prin editarea, a peste 49 de publicații care apar pe întreg teritoriul Banatului istoric. Revistele fanion ale Uniunii, fiind „Scrisul bănățean” și jurnalul regional „Banatul”

La sfârșitul „Galei”, laureatul din acest an la secțiunea „literatură”, maestrul Ion Marin

Almăjan, a declarat în exclusivitate pentru revista „Scrisul bănățean”: *Înainte de orice aș dori să precizez că ideea acordării acestor*

Prea Sfințitul Timotei Sevcicu Arhiepiscop al Aradului (timișorean în fond), la acad. Ioan Vintilă, la prof. dr. ing. Nicolae Robu, primarul Timișoarei, jurnalistul Constantin Mărăscu și alții. Totodată, bucuria recunoașterii meritelor tale este cu atât mai deplină, cu cât se întâmplă ca dincolo de munți (mă refer în special la București) să bântuie o orbire, care s-a manifestat chiar de la realizarea actului Unirii, atunci când e vorba de românii de dincoace de munți, în special de bănățeni. Nu am complexul inferiorității noastre față de ceilalți români și nici făloșenia de care ne tot acuză unii și alții și din nefericire o promovăm noi înșine, în așa-zise cântece populare. Televiziunile, presa din Capitală promovează cu obstinație politicianii, comentarii politici, marii înțelepți ai neamului, aceeași de la o televiziune la alta dându-și cu părerea asupra tuturor și a toate, pe jefuitori, prostituate de lux, cântăreți de manele, ucigași, violatori, într-un cuvânt pegra acestui neam. Când e vorba de valori reale au o ciudată amnezie.

Mi-a plăcut la Arad atmosfera sălii, frumoasa contribuție a unui cvartet al Filarmonici locale și mai presus de orice căldura cu care cei prezenți au întâmpinat pe fiecare sărbătorit. N-aș trece cu vederea eforturile supraomenești ale președintelui executiv al Uniunii, scriitorul Vasile Todî, pentru ca această gală să fie la înălțimea așteptărilor.

12 iunie 2014. Uniunea Jurnaliștilor din Banatul Istoric își așteaptă laureații, invitații și publicul spectator în sala Teatrului „Ioan Slavici din Arad”, la cea de-a VI-a ediție a Galei decernării Premiilor Uniunii Jurnaliștilor din Banatul Istoric.

La ora 17, publicul care a umplut sala până la refuz, aplaudă intrarea laureaților: Î.P.S. dr. Timotei SEVICIU - Arhiepiscop al Aradului, prof. univ. dr. Ioan VINTILĂ, Liviu GROZA, Constantin MĂRĂSCU, Helmuth DUCKADAM, Ion Marin ALMĂJAN, Nicolae ROBU, Nina CURIȚA, Petrică MOISE, Ioan Coriolan GĂRBONI, Dan POENARU, Marilen PIRTEA și Pavel ȘUȘARĂ.

O „Gală” la care distincțiile se acordă pe secțiuni, unor personalități despre care domnul Vasile Todî, președintele Uniunii, ne-a asigurat că nu mai au nevoie de prezentare. Înființată în anul 2009, Uniunea militează pentru păstrarea culturii, tradiției

premierii este onorantă și salutară în același timp. Când îți este recunoscută contribuția, mai mare sau mai mică, mai modestă sau mai importantă, la dezvoltarea patrimoniului cultural, artistic, științific etc. al Banatului și României, sensibilitatea ta umană, orgoliul de înfăptuitor, nu pot decât să fie satisfăcute.

Și acesta fiindcă privind cu severitate ideea, Uniunea nu a acordat aceste premii decât unor personalități reale. Mă gândesc la Înalt

lor mei câteva crâmpie din clipele trăite, fără să pretind că am reușit a mă ridica la nivelul exigențelor ce se impun.

Fiind conștient de aceste exigențe nu aș fi îndrăznit niciodată să susțin acest examen al creației în fața domniilor voastre.

Dacă totuși am acceptat să o fac, este „vina” domnului președinte al Uniunii Banatului

Istoric, Vasile Todî, care a binevoit să propună Senatului Uniunii, să aprobe editarea acestei cărți la editura „Cartea Bănățeană”. Domnia sa a insistat să îndrăznesc, nu înainte de a-l ruga pe domnul profesor Cornel Ungureanu, să facă analiza acestui jurnal de călătorie, cronică pe care, mi-a făcut cinstea, să o prezinte și în fața dumneavoastră, ceea ce pentru mine, înseamnă o deosebită onoare.

Amabilitatea maestrului Cornel Ungu-

reanu m-a convins încă o dată, că exigența stă la baza formării caracterelor, în timp ce critica stă la temelia valorii, mai ales când vine din partea unor persoane competente.

În ce mă privește, critica, vorbesc de cea constructivă, mi-a oferit întotdeauna posibilitatea de a-mi cunoaște limitele.

Un cuvânt de mulțumire, se cuvine să rostesc pentru oamenii pe care i-am cu-

noscute în Israel, fie că au fost evrei arabi sau creștini, oameni care m-au primit cu multă prietenie oferindu-mi ospitalitatea lor.

Distinse doamne și distinși domni, se cuvine, acum și aici, să aduc cuvenitele mulțumiri Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Nicolae Corneanu pentru bunăvoința de a-mi prefața această carte, precum și domnului Alexandru Todî fără sprijinul căruia nu ar fi fost posibilă tipărirea”.

În data de 30 mai, în sala festivă a Uniunii Scriitorilor din Timișoara, în prezența domnului Cornel Ungureanu, președintele Uniunii și a unui numeros public, a fost prezentată noua carte semnată de Preaonoratul Părinte Ioan Brânzei, *Terra Sancta*, apărută la Editura „Cartea Bănățeană”, a Uniunii Jurnaliștilor din Banatul Istoric.

După expunerea volumului, făcută de domnul Cornel Ungureanu, autorul în alocuțiunea sa a spus: „O întâmplare fericită mi-a oferit prilejul să vizitez Israelul, acest pământ sfânt în care s-au plămădit cele trei mari religii monoteiste.

Fascinat de cele văzute acolo, am încercat să împărtășesc colegilor și coregionari-

În atenția cititorilor noștri:

Revista „Scrisul bănățean” se distribuie prin rețeaua de difuzare a jurnalului „Banatul” în instituțiile de cultură de pe cuprinsul Banatului istoric.

se distribuie gratuit

ISSN 2284 – 6956
ISSN-L = 2284 – 6956

www.scrisulbanatean.ro

Tel. 0721 935 392

COLEGIUL DIRECTOR

Ion Marin ALMĂJAN * Vasile BARBU * Ioan BERLOVAN * Nicu CIOBANU * Doru Dinu GLĂVAN * Ioan HAȚEGAN * Răzvan HRENOSCHI * Marian ODANGIU * Gelu STAN
webmaster: Grațian NEAMȚU
Corector: Ana-Maria COTOȘPAN